

СИСТЕМНИЙ ХАРАКТЕР НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Світлана БІЛЕЦЬКА

викладач кафедри етнології Інституту історичної освіти
Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова

Анотація. У статті висвітлюється потреба впровадження та вдосконалення системи національного виховання, яка, як і в інших народів, історично склалася в Україні. Аналізуються проблеми підготовки майбутніх спеціалістів у ВНЗ до виховної діяльності. Розкривається перспективність національного виховання студентів у контексті світового освітнього і наукового простору у навчальному процесі.

Ключові слова: об'єкт, суб'єкт виховання, Концепція національного виховання, патріотичне виховання, громадянські цінності, система національного виховання.

Актуальність проблем, порушених у статті, є похідною від усвідомлення того, що кардинальні зміни в усіх сферах нашого суспільства у зв'язку з переходом до ринкових відносин, розбудовою

незалежної Української держави, відновленням національної культури, кризовими явищами, що супроводжують ці зміни, потребують особливої уваги до вивчення соціального механізму

освоєння людиною інновацій, пошуку ефективних шляхів взаємодії людини з природним та соціальним середовищем, які безперервно і динамічно змінюються.

Аналіз проблематики нинішнього конгресу засвідчує, що поряд з термінами «соціалізація», «формування», «розвиток» належне місце відводиться поняттю «національне виховання», що викликано передусім як реалізацією Державної національної програми «Освіта. Україна XXI століття», так і Концепції національного виховання студентської молоді, яка затверджена 25 червня 2009 р.

Досвід показує, що сформована раніше система освіти, в тому числі і вищої педагогічної, не завжди здатна своєчасно реагувати на нові замовлення у сфері національного виховання студентської молоді як складової системи національного виховання громадянина України. Життя висуває нові вимоги до спеціаліста, особливо за умов, коли відчутна втрата універсальності й фундаментальності освіти. Перед вищими навчальними закладами постало завдання докорінно перебудувати освіту з врахуванням того, що вища школа повинна встигати за темпами політичних, економічних і соціальних змін у суспільстві. Останні перебудовні процеси вселяють надію, що ідеї про багаторівність та багатоваріантність Болонської міжнародної освітньої системи дозволять задовольнити освітні запити педагогічних кадрів на шляху розбудови Української держави та відродження української нації.

На шляху до освіченої нації нашою державою зроблено немало. Про це під час зустрічі з членами Співки ректорів вищих навчальних закладів на початку жовтня поточного року заявив Президент України Віктор Ющенко [16]. До позитиву у вирішенні цієї проблеми він відніс зростання бюджетних видатків на освіту. Якщо у 2004 р. ця сума становила 18,3 млрд. грн., то у 2008 р. обсяги фінансування сягнули 58,3 млрд. грн. Це дозволило провести низку реформ. Водночас, на його думку, перед освітою постає подвійне завдання: по-перше, виховувати всебічно розвинену особистість з високим рівнем інтелекту й духовності, з сучасним інноваційним типом мислення і здатністю постійно самовдосконалюватися. По-друге, виховувати свідомого українського громадянина-патріота з широким європейським кругозором і відкритістю до світу.

Вказані завдання, незважаючи на 18 років педагогічного практикування, не є безперспективними. Більше того, вони актуалізуються ситуацією загроз національній безпеці України, які названі у п. 2.1. – 2.8. Указу Президента від 12 лютого 2007 р. № 105/2007 «Стратегія національної безпеки України» стосовно «Принципів забезпечення національної єдності та захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз». Президент наголосив: «В Україні суспільно-політичні події останніх років, як і в перші роки незалежності, гостро порушили проблему забезпечення національної єдності та соборності Української держави, вирішення якої ускладнюють: ціннісно-світоглядне розшарування українського суспільства, яке обумовлюється культурно-історичними відмінностями окремих регіонів України і поглиблюється внаслідок спекуляцій на цій проблематиці з боку певних внутрішньо- і зовнішньополітичних сил, зокрема екстремістського спрямування».

Сьогодні є цілком очевидним, що теорія «соціалізації», яка за об'єктивних обставин

майже витіснила з освітнього середовища (і не тільки) ідею національного виховання, не в змозі повноцінно сприяти розвитку духовності суспільства. Її ключові поняття – «приспосовування», «адаптація», «конформність» – можуть лише сприяти підготовці кваліфікованих і соціально надійних працівників. Враховуючи наведене вище, логічно найближчим часом чекати і законодавчих змін до нормативно-правових документів, що регламентують навчально-виховний процес у вищих навчальних закладах. Колективи освітніх закладів давно чекають законодавчого закріплення національного виховання як одного з напрямків їх діяльності. На жаль, ст. №44 Закону України «Про вищу освіту» звужує виховну діяльність лише культурно-виховним та просвітницьким напрямками. Натомість повсякденна практична діяльність ВНЗ багата на прояви форм, методів і засобів національного виховання, що носять системний характер.

Вирішенню проблем національного виховання присвячено багато монографій, навчально-методичних посібників, підручників, проте складні й суперечливі обставини утвердження незалежної України породжували не менш складні спроби науково обґрунтувати буття суспільства, в тому числі у гуманітарній сфері.

Аналіз літератури і джерел свідчить про багатовекторність досліджень у сфері національного виховання. Розглядалися питання: національного феномену в контексті українського державотворення [26]; роль української мови у розбудові Української держави [24; 25]; теоретичного обґрунтування національного виховання [9]; проблеми форм і засобів пошуків морально-духовного піднесення нації [21]. У пошуку істини не зайвим буде звернення до праць українських науковців про історичний розвиток національної школи в Україні; концептуальні положення щодо становлення в кінці XIX – на початку XX ст. української національної школи (К. Ушинський, Г. Ващенко, С. Русова, І. Огієнко, О. Духнович та А. Волошин); джерела ідей про національну школу в XVI–XVIII ст., об'єктивні та суб'єктивні чинники, які перетворили українську школу в засіб русифікації українського народу в радянський період [27].

Етнопедагогіку як підґрунтя національного виховання розглядають автори посібників про основні педагогічні поняття [8] й теоретичні засади етнопедагогіки та її історичний розвиток [19]. Велике значення у вивченні проблем національного виховання мають дослідження поняття патріотизму: теоретичне обґрунтування сутності, структури патріотизму сучасних старшокласників [22]; виховання патріотизму і формування культури міжнародних відносин в учнів шкіл-інтернатів [17]. Посібники та підручники з проблем громадянського виховання: проблеми, досвід та перспективи громадянського виховання в Україні [12]; ознайомлення з поняттями демократії як кроки до громадянського суспільства [23]; концептуальні засади формування громадянської культури старшокласників [15]; зміст громадянської освіти, роль настанов у вихованні громадянина демократичного суспільства [28; 18]; роль нововведень у громадянському вихованні підлітків [14]; теоретичні основи виховання громадянина і професіонала [7]. Методичні розробки та рекомендації щодо створення системи національного виховання учнів: методика і майстерність педагога-вихователя в організації виховного процесу в сучасній школі [10]; аналіз педагогічних можливостей українського народознавства у виховній роботі школи [5]; методичні розробки уроків та виховних годин [3]. Але якими б різними не були

напрямки і принципи дослідження витоків, сутності і проблем національного виховання, науковці ще на початку XX ст. виділили його головною метою передачу наступним поколінням соціального досвіду і духовних надбань українства, високої культури міжнаціональних відносин; формування у молоді особистісних рис громадянина України, які включають у себе національну свідомість, розвинену духовність, фізичну досконалість, моральну, художньо-естетичну, правову, трудову та екологічну культуру [4]. Головними складовими національного виховання є громадянське та патріотичне виховання [1], і ці постулати залишаються актуальними до сьогодні.

Новизна дослідження полягає у висвітленні сутності системи національного виховання в формуванні особистості студента як майбутнього фахівця.

Метою статті є розгляд змісту і пріоритетів системи національного виховання у ВНЗ відповідно до сучасних умов, основними завданнями:

- проаналізувати сучасний стан національно-виховної роботи в освітньому середовищі;
- сприяти організаторам навчально-виховного процесу в удосконаленні шляхів впливу на формування ціннісно-світоглядних орієнтирів сучасного студентства;
- показати зв'язок теорії і практики національного виховання в діяльності науково-педагогічних колективів на прикладі Інституту історичної освіти Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова.

Становлення української державності, інтеграція у європейське і світове співтовариство, відмова від тоталітарних методів управління державою і побудова громадянського суспільства передбачають орієнтацію на Людину, націю, пріоритети духовної культури, визначають основні напрями реформування навчально-виховного процесу у національній системі освіти України.

Актуальність дослідження продиктована, на думку автора, відповідальним періодом розвитку української державності та правової демократії у ній, адже сьогодні дуже важливо кожному молодому громадянину розуміти основні пріоритети національного виховання та їх сутність.

Отже, необхідно визначитися, що таке національне виховання. Серед великої кількості тлумачень цього поняття автор вважає найбільш влучним, через його цілісність, таке: **національне виховання** – це створена впродовж століть самим народом філософсько-світоглядна система поглядів, переконань, ідей, ідеалів, традицій, звичаїв, покликаних формувати свідомість і ціннісні орієнтації молоді, передавати їх соціальний досвід, надбання попередніх поколінь.

Особливості сучасної системи національного виховання у нашій країні зумовлюються відродженням коренів нашої національної минувшини: історії, державних традицій, духовності. «Заглиблюючись у споконвічну історію свого народу, долаючи історичне безпам'ятство, зможемо відновити і оновити національну гідність кожного нашого громадянина, сформувані у нього патріотичні почуття й переконання» [13]. Ці ідеї взяті за основу і в національній програмі «Освіта. Україна XXI століття», де наголошується, що «Національна спрямованість освіти полягає у невіддільності її від національного ґрунту, органічному поєднанні з національною історією і народними традиціями, збереженні і збагаченні культури українського народу» [11]. Адже відомо, що зденационалізована особистість ніколи не зможе стати повноцінним громадянином держави.

Щоб реалізувати мету свого дослідження, автор звертається до теоретичних положень і висновків видатних філософів, педагогів, психологів, які здавна розділяли позицію про те, що виховання має яскраво виражений національний характер. Як немає взагалі людини (абстрактної, безликої, без конкретної національної приналежності), а є людина – українець, росіянин, японець, так немає виховання взагалі, а є німецьке виховання, японське виховання тощо. Ставши одним із чинників духовного життя народу, виховання пройшло у кожного етносу своїм особливим шляхом, і тепер кожен європейський народ має свою окрему характеристичну систему [6]. Наявність національного змісту у виховному процесі покликана сприяти поверненню до джерел, до першовитоків, заступає місце суцільної бездуховності, виробляє ідеали національної гармонії [2].

На підтвердження значущості й сучасності цих постулатів можна навести слова із звернення Президента України В. Ющенка до українського народу з нагоди 18 річниці незалежності України: «Для нашої сучасної історії 24 серпня – головна, найвизначніша дата в житті. Ми – держава. Міцна і велика. З великим запасом стійкості. Нам не 18 років. За нами тисячолітня історія нашої держави України-Руси».

Відомий вітчизняний педагог К. Ушинський наголосив на важливості виховного впливу на молодь віком від 16 до 23 років, оскільки у цей період віддається перевага тому чи іншому напрямку в мисленні людини, відбуваються конкретні зміни в її характері. А стрижнем усієї системи виховання в Україні повинна бути національна ідея, «рушійна сила становлення, розвитку та функціонування будь-якої нації» [20].

Національна ідея, як проголошують статті Концепції національного виховання студентської молоді від 25 червня 2009 р., прийнятої Колегією Міністерства освіти і науки України, об'єднує й консолідує суспільство, сприяє виробленню активної життєвої позиції молоді людини, становленню її як особистості. Національний характер виховання полягає у формуванні людини як громадянина України незалежно від її етнічного та соціального походження, віросповідання та передбачає створення спільноти самодостатніх людей, які об'єднані національною ідеєю та оберігають свої цінності й свободи.

Педагогічний досвід показує, що процес виховання студентів і формування у них свідомої громадянської позиції лише тоді дає результат, коли він здійснюється систематично і системно. Взагалі, системність – одна із закономірностей природи, суспільства і людського мислення. В її основу покладена упорядкована сукупність елементів, яка утворює певну цілісність, структуру. Система національного виховання є структурованою і являє собою органічну єдність компонентів.

Першим компонентом системи національного виховання є теоретико-методологічне забезпечення національного виховання у ВНЗ. Це свого роду ґрунт, на який спирається й на якому будується вся практична діяльність освітніх установ. Цей компонент передбачає підструктурні елементи.

1. Мета національного виховання є основою всієї виховної системи. Вона має суспільний характер (соціальне замовлення), відзначається універсальністю і чіткою конкретністю.

Головною метою національного виховання студентської молоді є формування свідомого громадянина-патріота Української держави, активного провідника національної ідеї, пред-

ставника української національної еліти через набуття молодим поколінням національної свідомості, активної громадянської позиції, високих моральних якостей та духовних запитів.

2. Завданнями національного виховання, які органічно випливають із головної мети, на сучасному етапі реформування та розвитку освіти є:

- формування національної свідомості, гідності громадянина, виховання поваги й любові до рідної землі й українських традицій;
- підготовка свідомої інтелігенції України, збереження інтелектуального генофонду нації;
- вироблення чіткої громадянської позиції, прищеплення молодим людям віри у верховенство права, яке є єдиною гарантією свободи;
- підняття престижу української мови в академічному середовищі, забезпечення і розвиток україномовного освітнього простору;
- формування усупільній свідомості переваг здорового способу життя, культу соціально активної, фізично здорової та духовно багатой особистості;
- створення необхідних умов для ефективного розвитку студентського самоврядування, виявлення його потенційних лідерів та організаторів;
- забезпечення високого рівня професійності та вихованості молоді людини, сприяння розвитку індивідуальних здібностей, таланту та самореалізації;
- плекання поваги до своєї alma-mater, дотримання і розвиток демократичних та академічних традицій вищого навчального закладу.

3. Принципи національного виховання – це вихідні положення (своєрідні правила), які визначають основні вимоги до виховання сучасної молоді як фахівців, його змісту, організації та методів.

Загальна система національного виховання студентської молоді ґрунтується на таких принципах:

- демократичності – визнанні академічної спільнотою права кожного на свободу виявлення своєї творчої індивідуальності, усунення авторитарних методів виховання;
- гуманізації – створенні умов для особистісної самореалізації, формуванні людяної, щирої, доброзичливої, милосердної особистості;
- єдності навчальної та виховної діяльності – консолідації студентства та науково-педагогічних працівників у єдину академічну спільноту, об'єднану спільною мораллю та ідеями;
- послідовності, системності і наскрізності – привнесенні виховних аспектів у всі форми освітнього процесу, зв'язок виховання з життям, трудовою діяльністю народу та продуктивною працею;
- диференціації та індивідуалізації виховного процесу – врахуванні у виховній діяльності рівнів фізичного, духовного, психічного, соціального, інтелектуального розвитку студентів, стимулюванні їхньої активності та розкритті творчої індивідуальності;
- єдності теорії та практики – реалізації набутих студентами знань, умінь і навичок на практиці, включаючи самовряду та громадську діяльність;
- природовідповідності – врахуванні багатогранної і цілісної природи людини, вікових та індивідуальних, соціально-психологічних особливостей студентів;
- пріоритеті правової свідомості – вихованні поваги до конституційних прав та свобод людини.

Другим компонентом системи національного виховання є її зміст, в який входять основні напрямки і складові цього процесу.

Національно-виховна діяльність проводиться за такими напрямками:

1. Національно-патріотичне виховання:

- формування національної свідомості і відповідальності за долю України;
- виховання любові до рідної землі, її історії, відновлення і збереження історичної пам'яті;
- культивування кращих рис української ментальності (працелюбності, індивідуальної свободи, глибокого зв'язку з природою та ін.);
- виховання бережливого ставлення до національного багатства країни, мови, культури, традицій.

2. Інтелектуально-духовне виховання:

- розвиток пізнавального інтересу, творчої активності, мислення;
- виховання потреби самостійно здобувати знання та готовності до застосування знань, умінь у практичній діяльності;
- реалізація особистісного життєвого вибору та побудова професійної кар'єри на основі здібностей і знань, умінь і навичок;
- виховання здатності формувати та відстоювати власну позицію;
- формування особистісного світогляду як проєкції узагальненого світосприймання.

3. Громадянсько-правове виховання:

- прищеплення поваги до прав і свобод людини та громадянина;
- виховання поваги до Конституції, законів України, державних символів України;
- виховання громадянського обов'язку перед Україною, суспільством;
- формування політичної та правової культури особистості;
- залучення студентської молоді до участі у добровільних акціях і розвитку волонтерського руху.

4. Моральне виховання:

- формування почуття власної гідності, честі, свободи, рівності, працелюбності, самодисципліни;
- формування моральної культури особистості, засвоєння моральних норм, принципів, категорій, ідеалів суспільства на рівні власних переконань;
- становлення етики міжетнічних відносин та культури міжнародних стосунків.

5. Екологічне виховання:

- формування основ глобального екологічного мислення та екологічної культури;
- оволодіння знаннями та практичними вміннями раціонального природокористування;
- виховання почуття відповідальності за природу як національне багатство;
- виховання готовності до активної екологічної та природоохоронної діяльності.

6. Естетичне виховання:

- розвиток естетичних потреб і почуттів, художніх здібностей і творчої діяльності;
- формування у молоді естетичних поглядів, смаків, які ґрунтуються на українських народних традиціях та кращих надбаннях світової культури;
- вироблення умінь примножувати культурно-мистецькі надбання народу, відчувати і відтворювати прекрасне у повсякденному житті.

7. Трудове виховання:

- формування особистості, яка свідомо та творчо ставиться до праці в умовах ринкової економіки;
- формування почуття господаря та господарської відповідальності;
- розвиток умінь самостійно та ефективно працювати.

8. Фізичне виховання та утвердження здорового способу життя:

- виховання відповідального ставлення до власного здоров'я, здорового способу життя;
- формування знань і навичок фізичної культури в житті людини;

- забезпечення повноцінного фізичного розвитку студентів;
- фізичне, духовне та психічне загартування;
- формування потреби у безпечній поведінці, протидія та запобігання негативним звичкам, профілактика захворювань;
- створення умов для активного відпочинку студентів.

Третім компонентом системи національного виховання є організація цього процесу. Його можна вважати прикладною частиною всієї системи, яка проявляється у шляхах реалізації та очікуваних наслідках реалізації Концепції. Як приклад можна назвати рішення Колегії Міністерства освіти і науки України від 25 червня 2009 р. про затвердження наведеної концепції, а саме:

1. Механізм виконання Концепції передбачає координацію зусиль Міністерства освіти й науки України, органів влади та місцевого самоврядування, професорсько-викладацького і студентського складу вищого навчального закладу, представників громадських організацій, засобів масової інформації.

2. Для ефективної реалізації Концепції при Міністерстві освіти і науки створюється Громадська рада, основними завданнями якої є:

- розроблення плану дій щодо реалізації положень Концепції;
- підготовка організаційно-методичного забезпечення, вивчення та узагальнення досвіду організації виховної діяльності у вищих навчальних закладах;
- організація і проведення науково-методичних конференцій, семінарів, круглих столів тощо;
- сприяння активному обміну теоретико-методологічними аспектами системи національного виховання, новими підходами, формами і методами виховної діяльності.

3. У вищих навчальних закладах виховна діяльність:

- координується Радою з організації виховної діяльності, котра складає план дій;
- включається до планів роботи структурних підрозділів;
- конкретизується у діяльності наставників (кураторів) академічних груп;
- розглядається на засіданнях педагогічних рад, вчених рад вищих навчальних закладів.

4. Особлива роль у виховній діяльності покладається на органи студентського самоврядування, серед основних завдань яких є підвищення ефективності навчально-виховного процесу, забезпечення виховання духовності та культури студентів.

5. Вищий навчальний заклад співпрацює з органами державної влади, місцевого самоврядування, громадськими організаціями.

Таким чином, система національного виховання в системі освіти України являє собою діалектичну єдність усіх компонентів: теоретико-методологічного забезпечення, змісту й організації освітнього процесу, які, у свою чергу, є складними підсистемами зі своїми підструктурними елементами, що знаходяться у певних взаємозв'язках і взаємозалежності. Знання і розуміння цієї системи є ґрунтом і умовою цілеспрямованої й професійної роботи педагогів усіх рівнів освітнього простору, а впровадження Концепції сприятиме розробленню та прийняттю нормативно-правових документів і дієвих програм роботи зі студентською молоддю.

Для колективу Інституту історичної освіти Національного педагогічного університету ім.М.П.Драгоманова вимоги Концепції про за-

безпечення її реалізації шляхом розроблення практичних заходів будуть полягати, перш за все, в узагальненні та розповсюдженні досвіду національного виховання студентської молоді, що на даний момент є опрацьованим. Суть цього досвіду полягає у спрямуванні національного виховання на формування інтелектуального, культурного та світоглядного розвитку студентів, виховання особистості громадянина-патріота Батьківщини, активної громадської позиції у суспільстві.

Національне виховання розглядається як важлива стадія підготовки студентів до успішного виконання ними своїх обов'язків як фахівців в освітньому середовищі.

До основних напрямків та засобів національного виховання в Інституті історичної освіти відносяться:

1. Організація життєдіяльності студентів Інституту на засадах громадянського суспільства.

Засоби проведення:

- ознайомлення студентів з нормативними документами, що регламентують їх права та обов'язки;

- визначення та обговорення кандидатур старост груп на загальних зборах слухачів та студентів спільно зі співробітниками деканатів;

- створення керівництвом Інституту необхідних матеріальних умов та сприяння у роботі студентського активу;

- проведення керівництвом й професорсько-викладацьким колективом щомісячних зборів зі студентами з питань їх життєдіяльності в Інституті;

- проведення періодичних зустрічей студентського активу з керівництвом, завідуючими кафедрами, професорами, доцентами й викладачами Інституту з питань життєдіяльності студентів.

2. Сприяння розвитку професійних навичок та реалізації творчих здібностей студентів.

Засоби проведення:

- залучення до участі у проведенні науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів, присвячених актуальним економічним, соціальним, політичним проблемам та розвитку державного управління і місцевого самоврядування в Україні, що організовуються в Інституті;

- сприяння з боку адміністрації Інституту й професорсько-викладацького складу участі студентів у науково-практичних конференціях та семінарах, присвячених різноманітним проблемам, що проводяться як в Україні, так і за її межами;

- залучення студентів до участі у науково-дослідних роботах, що виконуються кафедрами Інституту;

- організація та проведення щорічної науково-практичної конференції викладачів і студентів за підсумками навчально-виховного процесу;

- залучення слухачів до участі в публічному обговоренні захисту магістерських, дипломних і курсових робіт.

3. Сприяння розвитку духовної культури студентів.

Засоби проведення:

- залучення студентів до участі в культурних заходах, що проводяться регіональними органами державної виконавчої влади та місцевого самоврядування;

- сприяння студентам з боку адміністрації Інституту й професорсько-викладацького складу у проведенні тематичних вечорів та аматорських концертів;

- сприяння слухачам і студентам з боку адміністрації Інституту у встановленні творчих контактів з культурними закладами міста;

- організація екскурсій з метою відвідування слухачами культурно-історичних місць міста, області та України.

4. Сприяння поліпшенню фізичного здоров'я студентів.

Засоби проведення:

— надання адміністрацією Інституту матеріально-технічної бази навчального закладу для занять студентів певними видами спорту у вільний від навчання час;

— організація проведення спортивних змагань між співробітниками Інституту та студентами.

Таким чином, можемо стверджувати, що національна система виховання історично склалася і утверджувалася в гармонійному взаємозв'язку з принципами народної педагогіки і суспільними ідеями. В ряду визначальних форм національного виховання стоять сім'я, дошкільні заклади, початкова школа, загальноосвітня школа, позашкільні навчально-виховні заклади, ліцеї, гімназії, професійно-технічні училища, вузи, громадські молодіжні організації. Її вищий рівень, національний по суті, характерний для вищої школи. У ВНЗ майбутні фахівці отримують поглиблені теоретичні знання з основних напрямів виховання, що дозволяє підготувати їх як педагогів, керівників, вихователів навчальних, трудових колективів.

Головний ціннісний орієнтир вищого навчального закладу — особистість студента, її зміни в процесі напруженої індивідуальної діяльності з розвитку і формування власного потенціалу, соціально-морального, інтелектуально-творчого, духовного, естетичного, фізичного виховання покликані забезпечити поступовий перехід студента з фіксованого на першому курсі рівня на вищий і максимально можливий рівень самовиховання, самовдосконалення. Отже, виконується завдання, яке сьогодні стоїть перед вихованням, — формування громадянина Української держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Болонський процес: Нормативно-правові документи / Укл.: З.І. Тимошенко, І.Г. Оніщенко, А.М. Грехов, Ю.І. Палеха. — К., 2004. — С. 10.
2. Б. Червак. Український націоналізм (До питання про ідеологічні засади). — Трускавець, 1993. — С. 4.
3. Від роду — до народу / Укл. Л. Калкіна. — Кіровоград: РВЛ КІСМ, 1997. — 71 с.; Ростимо патріотів: Збірник матеріалів з досвіду організації виховної роботи в професійно-технічних закладах Хмельниччини. — Хмельницький: Хмельницька міська друкарня, 2001. — 128 с.; Тепло своїх долонь і розуму, і серця я Україні милій віддаю. — Кам'янець-Подільський: Абетка, 2000. — 48 с.
4. Державна національна програма «Освіта. Україна XXI ст.». — К., 1994.; Основи національного виховання. Концептуальні положення / За ред. В. Кузя, Ю. Руденка, В. Сергійчук. — К., 1993; Римаренко Ю. Національний розвій України: проблеми і перспективи. — К., 1995; Щербань П. Національне виховання в сім'ї. — К., 2000.
5. Національне виховання учнів засобами українського народознавства: Посібник для вчителів / За ред. Р. П. Скульського. — Івано-Франківськ, 1995. — 178 с.
6. Ушинський К. Д. Про народність у громадському вихованні // Вибр. пед. твори: В 2 т. — К., 1983. — Т.2.
7. Бойко Л. М., Шемет П. Г. Виховуємо громадянина і професіонала: теорія, досвід. — Полтава: БАТ «Видавництво «Полтава», 2003. — 404 с.
8. Васякович Г. П., Черніков П. І. Етнопедагогіка і морально-естетичне виховання учнів: Методичний

посібник. — Чернівці: Редакційно-видавничий відділ управління по пресі, 1994. — 24 с.

9. Вишневський О. Сучасне українське виховання. Педагогічні нариси. — Л.: Львівський обласний науково-методичний інститут; Львівське обласне педагогічне товариство ім. Г. Ващенка, 1996. — 238 с.; Кендус О. З. Проблема національного ідеалу в українській філософській думці першої половини XX ст.: Автореф. дис... канд. філос. наук. — Львів, 2003. — 20 с.
10. Дем'янюк Т. Д. Методика виховання в сучасній школі: Навчально-методичний посібник. — К.: Науково-методичний центр середньої освіти Міносвіти і науки України, 2000. — 286 с.
11. Державна національна програма «Освіта. Україна XXI століття». — К., 1994. — С. 5.
12. Завалевський Ю. І. Громадянське виховання старшокласників: проблеми, досвід, перспективи: Навчально-методичний посібник. — К., 2003. — 104 с.
13. Іванова А. Українське національне виховання // Педагогічна газета. — 2002. — №8–9.
14. Інноваційні технології громадянського виховання молоді: Навчальний посібник / Дем'янюк Т. Д., Умурзакова Т. Ф., Манюк Л. В., Яремчук І. П. — К.: НМЦ середньої освіти МОН України, 2003. — 264 с.
15. Іова В. Ю., Люріна Т. І. Формування громадянської культури особистості: Навчально-методичний посібник. — Кам'янець-Подільський: Абетка, 2003. — 172 с.
16. Качура Д. Україна матиме освічену націю // Урядовий кур'єр. — №183 від 6 жовтня 2009 р.
17. Кобзар Б. С., Постовойтов Є. П., Дробот Л. С. Виховання патріотизму і формування культури міжнародних відносин в учнів шкіл-інтернатів: Методичні рекомендації. — К.: Фірма «ВІПОЛ», 1997. — 56 с.
18. Кузь В.Г., Руденко Ю.Д., Сергійчук В.О. Основи національного виховання. — Умань, 1993; Німчук А. С., Падалка О. С., Шпак О. Т. Сучасні педагогічні технології: Навчальний посібник. — Київ, 2000; Падалка О. С. Педагогічні технології. — К., 1995; Подласий І. П. Педагогіка. Новий курс: Учебник для студентів педвузів: В двох кн. — М., 1999.
19. Лисенко Н. В., Лаппо В. В. Етнопедагогіка: Навчально-методичний посібник. — Івано-Франківськ: Плай, 2003. — С.85.
20. Мартинюк І.В. Національне виховання як основа розвитку активної особистості // Урок української. — 2001. — №7. — С. 29–33; Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти // Шкільна бібліотека. — 2003. — №3. — С. 11–19.
21. Москалець В. Психологічне обґрунтування української школи. — Л.: Світ, 1994. — 119 с.
22. Петронговський Р. Р. Теорія і практика формування патріотизму старшокласників: Монографія / За ред. проф. М. В. Левківського. — Житомир: Полісся, 2003. — 128 с.
23. Пометун О., Ремех Т., Ламах Е. Кроки до демократії: уроки громадянської освіти. — К.: АПН, 2001. — 128 с.
24. Радевич-Винницький Я. Україна: від мови до нації. — Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 1997. — 360 с.
25. Радевич-Винницький Я., Іванишин В. Мова і нація: Тези про місце і роль мови в національному відродженні України. — 5-те вид. — Кам'янець-Подільський: Абетка, 2003. — 120 с.
26. Римаренко Ю. Національний розвій України: проблеми і перспективи. — К.: Юрінком, 1995. — 272 с.
27. Ступарик Б. М. Національна школа: витоки, становлення. — Івано-Франківськ: Галичина, 1992. — 192 с.
28. Уайт П. Громадянські чесноти і шкільна освіта: виховання громадян демократичного суспільства: Пер. з англ. В. О. Коломієць. — К.: Вища школа, 2002. — 118 с.

Светлана Белецкая

Системный характер национального воспитания студенческой молодежи: проблемы и перспективы

Аннотация. В статье освещается необходимость внедрения и совершенствования системы национального воспитания, которая, как и у других народов, исторически сложилась в Украине.

Анализируются проблемы подготовки будущих специалистов в вузах к воспитательной работе. Раскрывается перспективность национального воспитания студентов в контексте мирового образовательного и научного пространства в учебном процессе.

Ключевые слова: объект, субъект воспитания, Концепция национального воспитания, патриотическое воспитание, гражданские ценности, система национального воспитания.

Svitlana Biletska

System karakter of students' national education: problems and prospects

Annotation. The article clears up the necessity of introduction and perfection of the national education system, which as well as for other nations had been created in Ukraine historically. The problems of preparation of future specialists in the Universities are analysed too. Availability of national education of students in the context of world educational and scientific space in educational process is cleared up.

Key words: object, subject of education, conception of national education, patriotic education, civil values, system of national education.